

УДК 331.45

Шмирко В.І.¹, Якімцов Б.Ю.²

¹ доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. УФКС-123 НУ «Запорізька політехніка»

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЙ, ЩО ПРИЗВОДЯТЬ ДО ПАНІКИ

Одним із прикладів найбільш розповсюджених надзвичайних ситуацій є пожежа. Як відомо, пожежа може виникнути як в окремій будівлі чи споруді так і є, нажаль, багато прикладів, коли вогнем окуті цілі житлові квартали або промислові об'єкти. Найбільш частими причинами пожеж та вибухів, що можуть супроводжувати процес горіння, є: порушення правил пожежної безпеки; помилки при проектуванні системи електропостачання та надмірні струмові навантаження провідників, старіння ізоляції, короткі замикання;

несправність обладнання, порушення режиму технологічного процесу та правил експлуатації обладнання. [1].

Під час війни, що триває в Україні вже четвертий рік, основною причиною пожежі є вибухи. Наприклад, тільки за березень 2025 р. повітряні сили оборони України знищили понад 4000 повітряних цілей: 3208 ударних дронів БпЛА, 800 розвідувальних дронів, декілька балістичних, крилатих та керованих авіаційних ракет. Останні пів року безпекова ситуація в Харкові, Одесі, Дніпрі та Запоріжжі суттєво погіршилась. Збільшилась кількість ракетних влучань по житловій забудові та промисловій інфраструктурі, є прильоти по навчальних та лікувальних закладах, торговельно-розважальних центрах, готелях та офісах. Наслідком таких бомбардувань є руйнування будівель, загорання значних територій, є постраждалі та загиблі серед мирного населення. Збільшення загиблих і поранених призводить те тільки до розуміння, що абсолютно безпечних місць не існує, а і до панічних проявів, в моменти, коли необхідно реагувати на небезпеки швидко та відповідно зовнішнім впливам. Тобто, в критичній ситуації (після вибуху, під час пожежі) різні люди можуть поводитись по різному. Щоб зрозуміти їх поведінку, необхідно знати, як взагалі потенційно можуть поводитись люди в критичних ситуаціях, важливо спрогнозувати на початковому рівні, які фактори та характеристики існують та максимально впливають на поведінку людей в екстремальних умовах (табл.1). Також необхідно знати, як ці фактори впливають на евакуацію під час реальних трагічних подій.

У випадку швидкої зміни зовнішніх обставин також швидко змінюється і емоційний стан людини, у окремих осіб він стає неконтрольованим і стає додатковою загрозою для особистої безпеки та безпеки людей, що знаходяться поруч. Тому, контроль над панічними проявами набуває вкрай важливого значення для забезпечення ефективних та дієвих заходів з управління в момент надзвичайної ситуації.

Таблиця 1 – Фактори небезпеки при пожежі

Характеристики постраждалих	Характеристики будівлі		Характеристики пожежі
вік та стать освітній рівень попередній досвід здатність до переміщення обмеження рухової активності	житлове приміщення офісне приміщення промисловий об'єкт лікувальний заклад навчальний за-		вогонь (температура 1200-1400°C)) задимленість (подразнення слизових оболонок, погіршення видимості) нахил конструк-

	клад торгівельний центр готель торгівельно- розважальний		цій будівлі (стін, стелі, підлоги) руйнування
знайомство з будівлею інструктаж з пожежної без- пеки знання схеми евакуації інші навички поведінки в надзвичайних ситуаціям	кількість повер- хів площа примі- щення розташування виходів розташування сходових клітин складність по- шуку просто- ру/шляху форма будівлі візуальний дос- туп		клас можливої пожежі: А – пожежа твер- дих речовин (де- ревина, папір) В - горючих рече- вин і матеріалів Г - негорючих речовин у розжа- реному стані Д - негорючих речовин у холод- ному стані
Взаємодія з іншими людьми активний лідер пасивна поведі- нка поодинці проти інших під ліками, ал- коголем, нарко- тиками	Діяльність у бу- дівлі працююча особа відпочивас чи спить прийом їжі шопінг перегляд виста- ви, фільму кон- церту, спортив- них тренувань чи змагань		Нюхові сигнали про небезпеку запах гару їдкий запах токсичність про- дуктів згорання 0,4% оксиду вуг- лецю є смертель- ною дозою
Емоційні про- яви лідерство тривожний збуджено істе- ричний панічний стан	Заходи безпеки сигнал пожежної тривоги система голосо- вого зв'язку план пожежної безпеки навчений персо- нал		Звукові сигнали розтріскування розбите скло руйнування буді- вельних констру- кцій вибухова хвиля

Таким чином, для забезпечення швидкої евакуації після вибухів, при пожежі, запобіганню панічних проявів, необхідно під час організації виробничого або побутового процесу враховувати та постійно дотримуватися вимог нормативно правових документів (включаючи планування будівель, системи активного та пасивного протипожежного захисту, схем евакуації), а також враховувати психоемоційні характеристики людей та їх здатність швидко приймати оптимальні рішення в надзвичайних ситуаціях. Це дасть можливість забезпечити безпеку та зберегти здоров'я усім, хто знаходиться в умовах екстремальних небезпек.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни «Цивільний захист» : частина перша – теоретична : навч. посіб. для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / Укл. : М. О. Журавель, С. М. Журавель, М. І. Лазуткін, Ю. В. Якімцов – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021. – 235 с. – URI : <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/7208>.